

BOGANMELDELSER

J. WILCKE: *Christian IV's Møntpolitik 1588—1625*. Afhandling for Doktorgraden i Statsvidenskab. København 1919.

I den foreliggende Bog giver Forf. en omhyggelig Udredning af de forskellige Udmøntninger i Danmark under Kr. IV indtil Aar 1625 og en Bedømmelse af de Motiver, der laa til Grund herfor; særlig indgaaende er Forholdet til den nedersachsiske Kreds skildret, hvis Politik paa saa mange Maader baade da og siden hen var af Betydning for danske Møntforhold. — Formaålet har for Forf. været at skildre, hvorfor Kronerne kom frem i 1618, og han løser Spørgsmaalet derhen, at Kongen med denne nye Mønt tilsigtede at faa en større Gevinst, end der kunde opnaas, om Møntningen af Marker var blevet fortsat. Jeg kan dog vanskelig følge Forf. her; Meningen med Udmøntningen af Kroner var sikkert at bryde med det tyske Møntsystem, som man hidtil havde fulgt, idet Forholdene da under Kipper- og Wipper-Tiden her blev saa brogede, at det ogsaa gik ud over Danmark; saa søgte man Tilslutning vest paa, hvad der saa meget mere var naturligt, som man efter hollandsk Forbillede netop havde faaet oprettet et ostindisk Kompagni. Forf. vil vel herimod anføre, at den Omstændighed, at det aabne Brev af 5. April 1618 giver Mulighed for Prægning af 4 000 Speciedaler aarlig (S. 159), ikke peger hen imod Tilslutning vestpaa, medens jeg i denne

BOGANMELDELSER

J. WILCKE: *Christian IV's Møntpolitik 1588—1625*. Afhandling for Doktorgraden i Statsvidenskab. København 1919.

I den foreliggende Bog giver Forf. en omhyggelig Udredning af de forskellige Udmøntninger i Danmark under Kr. IV indtil Aar 1625 og en Bedømmelse af de Motiver, der laa til Grund herfor; særlig indgaaende er Forholdet til den nedersachsiske Kreds skildret, hvis Politik paa saa mange Maader baade da og siden hen var af Betydning for danske Møntforhold. — Formaålet har for Forf. været at skildre, hvorfor Kronerne kom frem i 1618, og han løser Spørgsmaalet derhen, at Kongen med denne nye Mønt tilsignede at faa en større Gevinst, end der kunde opnaas, om Møntningen af Marker var blevet fortsat. Jeg kan dog vanskelig følge Forf. her; Meningen med Udmøntningen af Kroner var sikkert at bryde med det tyske Møntsystem, som man hidtil havde fulgt, idet Forholdene da under Kipper- og Wipper-Tiden her blev saa brogede, at det ogsaa gik ud over Danmark; saa søgte man Tilslutning vest paa, hvad der saa meget mere var naturligt, som man efter hollandsk Forbillede netop havde faaet oprettet et ostindisk Kompagni. Forf. vil vel herimod anføre, at den Omstændighed, at det aabne Brev af 5. April 1618 giver Mulighed for Prægning af 4 000 Speciedaler aarlig (S. 159), ikke peger hen imod Tilslutning vestpaa, medens jeg i denne

Bestemmelse ser et Udtryk for Danmarks Forhold til Kieler-Omslaget.

Desværre kommer Forf. kun i ringe Grad ind paa Møntvæsenets Stilling i Datidens almindelige økonomiske Udvikling, og det uagtet at Overgangen fra Naturaløkonomien til Pengeøkonomien, som da fandt Sted, sikkert vilde have kastet Lys over mange Spørgsmaal, bl. a. om Overgangen til Udprägning af større og større Mønter. Dette hænger sammen med, at Forf. ikke har taget det Arbejde op, at fortælle Læseren hvorledes Mønten i Virkeligheden gik; han er klar over, at man ikke altid har overholdt Forordningerne, f. Eks. med Hensyn til Dalerens Skillings-tal, men hvorledes Mønten da kurerede, for hvilken Værdi Omløbet tog den, — ja, det forsøger Forf. ikke at besvare. Følgen bliver da ogsaa, at Forf. opfatter „Daler i Mønt“ (1609) som 1 Rd. i Smaa-Mønt, hvad der ikke er rigtigt. Af „Rixpenge, lignede med Mynt“ (København 1612) ses det, at man regnede en „Daler i Mønt“ lig 4 à 16 β , saa at Daler i Mønt bestod uafhængig af de indførte tyske Rigsdalere. Betegnende er det, at Datiden jævnlig taler om „Richsdaler“ — man ser, hvorledes denne endnu er det tyske Riges Mønt og ikke har vundet Borgerret i det danske Sprog. Den danske større Mønt var Marken, og man ser da ogsaa jævnlig Regnskaber fra Datiden ført i Marker; „Daler i Mønt“, „Sletdaler“, er derfor den gamle danske Regnings-Mønt, idet det synes, som om man har sondret 1 $\mathcal{K}$ god fra 1 $\mathcal{K}$ slet, alt efter om man regnede med den Nedsættelse af Mønten, der var sket i 1572, eller ej (jfr. f. Eks. Helsingør Bys Regnskab), idet der af „gode“ Marker kun gik 2, af „slette“ derimod 4 paa hver Daler. Da nu i 1616—18 Speciedaleren bliver forskellig fra Rigsdaleren, har man af de gamle Rigsmarker dannet Kurant-daleren lig 4 Markstykker eller 80 β , altsaa „Rigsdaler i Mønt“.

Alle disse interessante, ret udviklede Spørgsmaal, hvis Besvarelse er saa betydningsfuld for enhver, der arbejder

med Datidens økonomiske Historie, er Forf. som nævnt desværre ikke kommet ind paa, og dette gør, at man flere Steder i Bogen maa stille sig noget tvivlende overfor Forfatterens Brug af Ordet „Daler“.

Der foreligger i Regnskaber for den Tid et stort ubenyttet Materiale; det er naturligvis ikke Regnskaber, der er ført i Centraladministrationen, eller regelmæssigt indsendt til denne — de Regnskaber er vel altid ført i Overensstemmelse med Lovens Bud om Opgæld; men de talrige Kæmner-, Kirke- og Stolestade-Regnskaber fra Provinsbyerne, som endnu findes, giver sikkert udmærkede Oplysninger om, hvorledes Mønten gik ude i Landet.

Mønthistorien har efter min Mening to Opgaver, dels at skildre Tidens Møntpolitik, dels at udrede Tidens Pengeforhold, at skildre hvorledes Mønten gik, og bliver som saaledes en Hjælpevidenskab for den økonomiske Historie. Den ene Forfatter kan lægge mere Vægt paa den ene Side end den anden — derom kan man altid stride; men hvorledes ens Opfattelse end er, forhindrer dette ikke, at man maa anerkende dette Arbejde som overordentlig indgaaende, klart og velskrevet og som fuldtud fortjenende den erhvervede Anerkendelse, ligesom man maa ønske, at Forf., der med sit Kendskab til danske Mønter besidder særlige Forudsætninger, vil tage andre Perioder af vor Mønthistorie op til Bearbejdelse.

Axel Nielsen.